

Deklaracija iz Marakeša

"Širenje građanskog prostora i promocija i zaštita zaštitnika ljudskih prava, s posebnim fokusom na žene: Uloga nacionalnih institucija za ljudska prava"

1. 13. konferencija Globalnog saveza nacionalnih institucija za ljudska prava (GANHRI) održana je u Marakešu, Maroko, od 10. do 12. oktobra 2018. godine. Konferencija je održana pod Visokim pokroviteljstvom Njegovog Veličanstva kralja Mohameda VI, Globalnog saveza nacionalnih institucija za ljudska prava (GANHRI) i Nacionalnog savjet za ljudska prava Maroka (CNDH) u saradnji s Kancelarijom visokog komesara za ljudska prava Ujedinjenih nacija (OHCHR). Tema konferencije bila je "Proširenje građanskog prostora i promocija i zaštita zaštitnika ljudskih prava, s posebnim fokusom na žene: Uloga nacionalnih institucija za ljudska prava".
2. Konferencija je obilježila 70. godišnjicu Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, 25. godišnjicu usvajanja Pariških principa od strane Generalne skupštine Ujedinjenih nacija i uspostavljanja globalne mreže nacionalnih institucija za ljudska prava, danas poznate pod nazivom GANHRI i 20. godišnjica Deklaracije o zaštitnicima ljudskih prava.
3. Nacionalne institucije za ljudska prava (NHRI) izrazile su zahvalnost CNDH-u za odličnu organizaciju i toplinu njihovog gostoprimstva. Konferencija je obogaćena interaktivnim i produktivnim diskusijama i debatama koje su odražavale širok spektar iskustava i perspektiva od strane NHRI i partnera iz svih regiona.

NHRI koji učestvuju na 13. Međunarodnoj konferenciji izjavljuju:

4. Podsjećamo na urođeno dostojanstvo, jednaka i neotuđiva prava svih ljudskih bića, potrebu za univerzalnim i djelotvornim priznavanjem ljudskih prava i osnovnih sloboda, kao što je izraženo u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima i kodifikovano u međunarodnim i regionalnim instrumentima o ljudskim pravima i ponovo potvrđeni u Bečkoj deklaraciji i Programu djelovanja;
5. Države imaju primarnu odgovornost i imaju obavezu da poštuju, štite, promovišu i ispunjavaju sva ljudska prava i osnovne slobode svih ljudi, uključujući i ulaganje posebnih napora u pogledu zaštite od svih povreda prava koje su počinili nedržavni akteri. Države takođe imaju obavezu da ostvare napredak u primjeni ovih instrumenata o ljudskim pravima i izveštavaju o tome na nacionalnom i međunarodnom nivou;
6. Pozdravljamo činjenicu da su države usvojile Agendu o održivom razvoju do 2030. godine i podsjećamo u tom smislu da su ljudska prava, razvoj i mir i sigurnost glavni, međusobno povezani i međusobno ojačani stubovi sistema Ujedinjenih nacija. Podsjećamo na Deklaraciju iz Meride i potvrdili smo da implementacija Agende 2030. godine mora biti zasnovana na ljudskim pravima i učešću svih, između ostalog i kroz osnaživanje žena i djevojčica (cilj 5). U skladu s tim, činjenica da cilj 16 ukazuje da postojanje nezavisnih nacionalnih institucija za ljudska prava u skladu s Pariškim principima predstavlja doprinos promociji miroljubivih i inkluzivnih društava (cilj 16).

7. Ljudska prava i osnovne slobode, uključujući pravo na slobodu izražavanja, mirnog okupljanja i udruživanja i da učestvuju, igraju odlučujuću ulogu u nastanku i postojanju miroljubivih i inkluzivnih društava, jer su to kanali koji omogućavaju dijalog, pluralizam i toleranciju, i oni predstavljaju preduslove za uživanje svih ljudskih prava za sve ljude (na osnovu A/HRC/20/27 stav 84a).

8. Podsjećamo na Deklaraciju o braniocima ljudskih prava koju je Generalna skupština Ujedinjenih nacija usvojila decembra 1998. godine¹ kao međunarodni normativni okvir za zaštitnike ljudskih prava;

9. Zaštitnici ljudskih prava imaju pozitivnu, važnu i legitimnu ulogu u davanju doprinosa ostvarivanju svih ljudskih prava na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou, između ostalog i kroz angažman sa vlastima i davanje doprinosa naporima u implementaciji obaveza država u tom pogledu;

10. Ponovo potvrđujemo princip samoidentifikacije zaštitnika ljudskih prava. U skladu s Deklaracijom, to obuhvata i sve koji rade na unapređenju i zaštiti ljudskih prava, uključujući: profesionalne i neprofesionalne borce za ljudska prava, one koji se bave pravima žena i rodnom ravnopravnošću, one koji se bave pravima etničkih, jezičkih, seksualnih ili vjerskih manjina, lica s invaliditetom, zaštitnika koji se bave pitanjima životne sredine i zemlje, one koji se bave lokalnim pravima, volontere, novinare, advokate i sve druge koji provode, čak i povremeno, aktivnosti vezane za ljudska prava.

11. Podsjećamo na rezoluciju o zaštitnicima ljudskih prava žena, koju je Generalna skupština usvojila u novembru 2013. godine². Naglašavamo važnu ulogu koju žene zaštitnice ljudskih prava imaju u promociji i zaštiti svih ljudskih prava i činjenicu da one često zagovaraju pitanja ljudskih prava koja se zanemaruju i ignorišu.

12. Mi smo duboko zabrinuti zbog izveštaja o sve većem broju fizičkih napada na zaštitnike ljudskih prava, naročito tamo gdje to obuhvata seksualno nasilje i ubistva.

13. Takođe smo zabrinuti zbog izveštaja o smanjenju građanskog prostora i o prijetnjama, rizicima i odmazdama s kojima se suočavaju zaštitnici ljudskih prava širom svijeta. Ovo se dešava kroz ograničenja prava na slobodu mišljenja, izražavanja, udruživanja ili mirnog okupljanja i prava na privatnost ili putem samovoljnog korištenja građanskog i krivičnog postupka, gonjenja, okrutnog, nehumanog i ponižavajućeg postupanja ili postupaka zastrašivanja ili odmazde ;

14. Žene zaštitnice ljudskih prava, isko se suočavaju sa sličnim rizicima kao i ostali zaštitnici ljudskih prava, mogu se takođe suočiti i s dodatnom diskriminacijom i rodno specifičnim nasiljem, ne samo od strane državnih aktera, nego i privatnih. Ovo se javlja u vidu zastrašivanja, prijetnji i seksualnog nasilja. Ovo se takođe može desiti ne samo u njihovim organizacijama, nego i njihovim zajednicama i porodicama. One se takođe suočavaju s društvenim, političkim, kulturnim i vjerskim preprekama;

15. Nedavni i rastući izvještaji svih regiona o odmazdama, prijetnjama, napadima i drugim djelima zastrašivanja prema nacionalnim institucijama za ljudska prava, njihovim pripadnicima i osoblju izuzetno je zabrinjavajući.

16. Mi prepoznavamo da su nezavisne i efikasne nacionalne institucije za ljudska prava, kao i njihovi pripadnici i osoblje i sami branioci ljudskih prava.

---

¹ Rezolucija Generalne skupštine 53/144 od 9. decembra 1998. godine.

² Rezolucija Generalne skupštine A/RES/68/181, usvojena u novembru 2013. godine.

17. Nacionalne institucije za ljudska prava usaglašene s Pariškim principima mogu igrati važnu ulogu u promociji i zaštiti ljudskih prava za sve, doprinoseći zaštiti i promociji građanskog prostora i zaštiti zaštitnika ljudskih prava, a posebno zaštitnica ljudskih prava. Stoga naglašavamo značaj uspostavljanja NHRI tamo gde one ne postoje i jačanje onih koje postoje i djeluju u potpunoj saglasnosti s Pariškim principima i podstičemo ih da traže akreditaciju od GANHRI-a.

18. Mi prepoznajemo značajnu ulogu specijalnog izvještača za zaštitnike ljudskih prava u promociji i zaštiti zaštitnika ljudskih prava, uključujući nacionalne institucije za ljudska prava i njegovih regionalnih sagovornika. Pozivamo sve da sarađuju s njima.

19. Tokom Međunarodne konferencije razgovarali smo o nekoliko oblasti kao što su: ključni elementi podsticajnog okruženja, načini praćenja građanskog prostora i prijetnji tom prostoru, načinima zaštite zaštitnika ljudskih prava, načinima konkretne zaštite zaštitnica ljudskih prava, načinima zaštite nacionalnih institucija za ljudska prava koje su i same zaštitnici ljudska prava i načinu razrade efikasne komunikacije o ljudskim pravima i promocije pozitivnih narativa.

20. Na osnovu svega ovoga i inspirisani poukama i dobrim primjerima iz nacionalnih institucija za ljudska prava razmijenjenih u Marakešu, rješavamo sljedeće

A. Promocija

- a) Pozvati države da ratifikuju i primijene sve međunarodne instrumente o ljudskim pravima;
- b) Djeluju savjetodavno u odnosu na nacionalne propise, politike i programe kako bi se obezbijedila usklađenost s međunarodnim obavezama države o ljudskim pravima. Na primjer, svako ograničenje osnovnih sloboda kao što je pravo na slobodu mirnog okupljanja, udruživanja i izražavanja mora biti propisano zakonom, ne smije biti nerazumno ili proizvoljno primjenjivano i trebalo bi da se primjenjuje samo u propisanom postupku. Propisi i politike moraju biti u skladu s principom ravnopravnosti i na taj način štiti od svake diskriminacije na osnovu pola i roda;
- c) Doprinositi uspostavi nacionalnih sistema zaštite zaštitnika ljudskih prava kojima je potrebno podsticajno okruženje koje je dostupno i inkluzivno i u kome se sva prava poštuju. Ovo treba uraditi u konsultaciji sa zaštitnicima ljudskih prava i građanskim društvom, medijima i drugim nedržavnim akterima i pojedincima (kao što su etnički, starosjedilački i vjerski lideri);
- d) Unaprijediti pozitivne narative o značaju ljudskih prava u svakom aspektu naših društava i važnoj i legitimnoj ulozi zaštitnika ljudskih prava, a posebno žena zaštitnica ljudskih prava. Ovo treba učiniti komuniciranjem ideja o ljudskim pravima na inovativan način korištenjem novih tehnologija i fokusom na mlade;
- e) Podizati svijest o Deklaraciji o zaštitnicima ljudskih prava prevedenoj na lokalne jezike i šire;
- f) Podržati državu u primjeni Deklaracije. To podrazumijeva obezbjeđenje obuke o primjeni Deklaracije drugih normi ljudska prava za pravosudne, upravne i policijske službenike i omogućavanje samoidentifikacije zaštitnika ljudskih prava. Ovo treba učiniti s posebnim fokusom na položaj žena zaštitnica ljudskih prava;
- g) Promovisati rodnu ravnopravnost i razviti strategije za borbu protiv svih oblika diskriminacije žena zaštitnica ljudskih prava;
- h) Podići svijest među privatnim akterima o njihovoj odgovornosti za poštovanje prava zaštitnika ljudskih prava i davanje uputstava ovim akterima o aktivnostima i mjerama za obezbjeđenje ispunjavanja ove odgovornosti.

B. Zaštita

- a) Pratiti i izvještavati o građanskom prostoru - online i offline - kroz sakupljanje i analizu razvrstanih podataka, između ostalog i po polu i statistiku vezano za ubistva, izmišljene pravne optužbe, zloupotrebu posebnih zakona i drugih napada na zaštitnike ljudskih prava, novinare i sindikaliste, advokate, studente, akademike, u skladu s pokazateljima cilja održivog razvoja - SDG broj 16.10.1;
- b) Identifikovati situacije kada primjena određene politike neproporcionalno utiče na zaštitnike ljudskih prava i građanski prostor;
- c) Uspostaviti efikasne i robusne mehanizme za rano upozoravanje i kontaktne tačke unutar NHRI. Ovo treba uraditi s posebnom pažnjom na rizične grupe: zaštitnike ljudskih prava, žene zaštitnice ljudskih prava i sve one koji se zalažu za prava marginalizovanih. Ovi mehanizmi treba da imaju mandat, kapacitet i stručnost za pokretanje hitnih aktivnosti;
- d) Suradivati sa međunarodnim i regionalnim sistemima ljudskih prava za podršku zaštitnicima ljudskih prava i pratiti provođenje preporuka;
- e) Prijaviti slučajeve zastrašivanja, prijetnji i odmazde protiv zaštitnika ljudskih prava, uključujući i pripadnike i osoblje nacionalnih institucija za ljudska prava i učiniti sve što je moguće za obezbjeđenje njihove zaštite;
- f) Obezbijediti široku prepoznatljivost, rodnu osjetljivost i dostupnost licima s invaliditetom međunarodnih, regionalnih i nacionalnih mehanizama koji su na raspolaganju za zaštitu zaštitnika ljudskih;
- g) Vršiti nadzor nad mjestima zadržavanja lica, između ostalog i vršenjem preventivnih posjeta po potrebi i pružiti pravnu pomoć licima u pritvoru;
- h) Promovisati pristup pravdi žrtvama kršenja prava i osnovnih sloboda i blisko suradivati s pravosuđem u tom pogledu.

C. Saradnja i partnerstva

- a) Biti u redovnoj interakciji sa zaštitnicima ljudskih prava i građanskim društvom i uključiti ih u planiranje i provođenje, kao i praćenje aktivnosti nacionalnih institucija za ljudska prava pri tome ispoljavajući rodnu osjetljivost i osjetljivost prema licima s invaliditetom;
- b) Potražiti načine saradnje s raznim organizacijama, između ostalog i organizacijama za ljudska prava, medije, akademske organizacije, poslovne organizacije, sindikate, državne statističke zavode i lokalne, nacionalne, regionalne i međunarodne međuvladine i nevladine organizacije i institucije;
- c) Podržati razvoj mreža nacionalnih i regionalnih zaštitnika i ojačati postojeće mreže u koordinaciji sa zaštitnicima ljudskih prava. Konkretno podržati mreže žena zaštitnica ljudskih prava.

21. Podržavamo GANHRI, njegove regionalne mreže i sve nacionalne institucije za ljudska prava koje djeluju u skladu sa svojim mandatom i prema Pariškim principima da surađuju u izgradnji zajedničkih kapaciteta i razmjeni iskustava i znanja, između ostalog u sljedećem:

- a) U bliskoj saradnji s Ujedinjenim nacijama nastaviti promovisati uspostavljanje i jačanje efikasnih i nezavisnih nacionalnih institucija za ljudska prava širom svijeta u potpunoj saglasnosti s Pariškim principima. Države i nacionalne institucije za ljudska prava moraju obezbjeđiti njihovu nezavisnost zakonski i praktično, te njihov pluralizam kako bi se povećala njihova dostupnost i sposobnost da vjerodostojno obuhvate sva pitanja ljudskih prava na sve;

- b) Obezbijediti da se NHRI mogu osloniti na efikasne mjere zaštite kada su one, njegovi pripadnici i osoblje u opasnosti ili pod prijetnjama. To obuhvata slučajeve političkog pritiska, zastrašivanja svake vrste, uznemiravanja ili neopravdanih budžetskih ograničenja;
- c) Podržati izgradnju kapaciteta, razmjenu iskustava i dobrih praktičnih primjera, kao i upravljanje znanjem sa i među nacionalnim institucijama za ljudska prava u vezi s građanskim prostorom i zaštitnicima ljudskih prava, s posebnom pažnjom na situaciju žena zaštitnica ljudskih prava.
- d) Podstaci regionalne mreže u izradi regionalnih akcionih planova za praćenje ove Deklaracije. Regionalni predsjedavajući se podstiču da o tome izvijeste na godišnjem sastanku GANHRI-a u martu 2019. godine i na regionalnim i međunarodnim sastancima nacionalnih institucija za ljudska prava;
- e) Uspostaviti mehanizam za zaštitnike ljudskih prava u okviru GANHRI-a koji ima mandat da identifikuje nove svjetske trendove i izazove u oblasti građanskog prostora i zaštitnika ljudskih prava i djeluje savjetodavno i pruža podršku strateškom radu GANHRI-a, regionalnih mreža i pojedinačnih NHRI u tom pogledu.

Usvojeno u Marakešu, Maroko, 12. oktobra 2018. godine.